

การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม กับการเรียนการสอนนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

INTERGRATING ACTIVITIES ON THE PRESERVATION OF ARTS AND CULTURE WITH TEACHING AND LEARNING FOR STUDENTS IN THE FIELD OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION

วิมลรัตน์ ศาสตร์สุภาพ^{1*} ฝ่ายวาริ ประภาสวัต¹ และประพิมพ์ใจ เปี่ยมคุ้ม¹
Wimonrat Sartsuphap^{1*} Phaiwaree Prapasawat¹ and Prapimjai Piemkum¹

Received : 12 February 2025

Revised : 3 June 2025

Accepted : 10 June 2025

บทคัดย่อ

การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ เป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา จากแผนพัฒนามหาวิทยาลัยนวมินทราชิน 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีพันธกิจดังนี้ จัดการศึกษา สร้างงานวิจัยและนวัตกรรม ให้บริการวิชาการ และทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ตอบสนองความต้องการของกรุงเทพมหานครและประเทศ ด้วยเหตุนี้ทางภาควิชาสังคมเมือง สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราชิน จึงมีการจัดกิจกรรมการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ 1) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการด้านศิลปะและวัฒนธรรมกับพันธกิจอื่น โดยการบูรณาการกิจกรรมจะมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ 3) ขั้นตรวจสอบ 4) ขั้นสรุปผล ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเรื่องที่เรียนในรายวิชา และสอดคล้องกับแผนงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เช่น การจัดงานในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้ศึกษามีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ดีงาม ได้ลงมือปฏิบัติจัดกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมให้กับเด็กปฐมวัยและชุมชนอีกด้วย

คำสำคัญ: การบูรณาการ / การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม / นักศึกษา / การศึกษาปฐมวัย

¹ ภาควิชาสังคมเมือง วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราชิน

¹ Urban Community Development, Urban Community Development College,
Navamindradhiraj University

* Corresponding Author's E-mail: wimonrat@nmu.ac.th

ABSTRACT

Preserving the nation's arts and culture is one of the main missions of higher education institutions. According to the 5-year development plan of Navamindradhiraj University (2023-2027), the missions are as follows: Organize education, create research and innovation, provide academic services, and nurture religion, art, culture, and local wisdom that meet the needs of Bangkok and the country. For this reason, the Department of Urban Society, the field of Early Childhood Education, Urban Community Development College, Navamindradhiraj University, has organized an activity to integrate activities on the preservation of arts and culture with teaching and learning for students. The objectives are as follows: 1) Promote the integration of arts and culture conservation with teaching and learning. 2) Promote the role of students or their participation in the dissemination, continuation and conservation of arts and culture, Thai language and local wisdom. 3) Promote the integration of arts and culture with other missions. There are 4 steps in integrating activities: 1) planning step, 2) implementation step, 3) verification step, 4) conclusion step. The activities must take into account the consistency with the subjects taught in the course and the university's mission plan. For example, organizing events on important religious days to enable students to have good cultural values, to practice organizing activities to preserve arts and culture, and to participate in the dissemination of arts and culture to early childhood children and the community.

Keywords: Integration / Preserving Arts and Culture / Student /
Early Childhood Education

บทนำ

ภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ โดยการส่งเสริม พัฒนา สร้างวัฒนธรรมอันดีงาม ปลูกฝังให้มีจิตสำนึกและวิถีที่ดีงาม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในสังคมยุคดิจิทัล สถานศึกษาจำเป็นต้องมีนโยบายและการดำเนินงานในระดับสถาบัน องค์กร และบุคคล เพื่อสนับสนุนในลักษณะ การจัดกิจกรรม โครงการ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน จากแผนพัฒนามหาวิทยาลัยนวมินทราชินราชมงคล 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) มีพันธกิจดังนี้ จัดการศึกษา สร้างงานวิจัยและนวัตกรรม ให้บริการวิชาการ และทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ตอบสนองความต้องการของกรุงเทพมหานคร และประเทศ วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง เป็นส่วนงานในมหาวิทยาลัยนวมินทราชินราชมงคล มีภาระหน้าที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทั้งสายวิชาการ วิชาชีพและฝึกอบรบในหลักสูตรและสาขา ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมเมือง เพื่อพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทั้งในประเทศและนานาชาติ การทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาคมเมือง

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า จากพันธกิจของมหาวิทยาลัยและภาระหน้าที่เห็นคุณค่าให้ความสำคัญกับการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับนักศึกษา บุคลากร และชุมชน ในเขตกรุงเทพมหานคร (คณะกรรมการแผนพัฒนามหาวิทยาลัยนวมินทราชินูทิศ, 2565)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในแบบองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย การบูรณาการ หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ สารสนเทศ การจัดการทรัพยากร การปฏิบัติ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน ดังนั้น ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระดับสถาบัน สามารถใช้วิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ อุบลทิพย์ ไชยแสง นิวัติ ไชยแสง และอุไรวรรณ ศิริธรรมพันธุ์ (2564) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปกรรมกับการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา พบว่า ก่อนและหลังการได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอน นักศึกษามีสมรรถนะทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสรุปได้ว่ารูปแบบการบูรณาการสามารถพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้ ส่งผลให้เข้าใจในความต่างทางวัฒนธรรม ดังนั้นการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาสาขาการศึกษาปฐมวัยนั้น จึงเป็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ทั้งนักศึกษาและสถาบันการศึกษา โดยไม่ต้องเสียเวลาเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเวลา ทั้งนี้ทางหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ควรสร้างแผนงานให้สอดคล้องกับนโยบายของทางมหาวิทยาลัย และระดับคณะ ตลอดจนออกแบบกิจกรรมในรายวิชาเรียนเพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ คิดและแก้ไขปัญหาจากกิจกรรม ได้มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมมีค่านิยมที่ดีงาม นำความรู้ไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน และสามารถอยู่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วยความเข้าใจ และมีความสุข

ความหมายของศิลปะและวัฒนธรรม

ศิลปะ หมายถึง งานสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมสุนทรีย์ ความงาม และความสุข แก่ผู้คน สภาพแวดล้อม และสังคม เพื่อพัฒนาระดับความมีสุนิยม ความสุนทรีย์ เข้าใจคุณค่าและความสำคัญของศิลปะ ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย (1) ทัศนศิลป์ (Visual art) ได้แก่ ผลงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สื่อประสม สถาปัตยกรรมและการออกแบบประเภทอื่น ๆ (2) ศิลปะการแสดง (Performing Arts) ได้แก่ ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ รวมถึงการแสดงรูปแบบต่าง ๆ และวรรณศิลป์ (Literature) ซึ่งได้แก่บทประพันธ์และกวีนิพนธ์รูปแบบต่าง ๆ (ชาญณรงค์ พรุ่งรุ่งโรจน์, ม.ป.ป.)

วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ความงาม ความเจริญในชีวิตมนุษย์ เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวิทยาการ ความเชื่อ การศาสนา เป็นต้น และได้ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหลัง ๆ ต่อไปจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมเป็น วิถีชีวิตของบุคคลในสังคมที่ได้สั่งสมเลือกสรร ปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม ใช้เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันของสังคม วัฒนธรรมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง สร้างสรรค์ให้

เจริญงอกงามโดยสืบทอดจากมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต หรืออาจจะรับเอาสิ่งที่เผยแพร่จากสังคมอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และทำให้สมาชิกยอมรับ เกิดความนิยม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องไม่ทิ้งเอกลักษณ์ประจำชาติของตนไว้เพื่อเป็นศักดิ์ศรีของคนทั้งชาติ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังใช้เป็นเครื่องมือในการยึดโยง หล่อหลอมให้คนในชาติมีความรักความสามัคคีต่อกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงของชาติ ดังนั้น จึงมีผู้รู้บางท่านอาจจะกล่าวถึงว่า วัฒนธรรม เป็นความเจริญแล้ว แล้วยังแสดงเอกลักษณ์ของชาติด้วย (กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์, ม.ป.ป.)

ศิลปะและวัฒนธรรม ความหมายของคำในภาษาไทย คือ ศิลปวัฒนธรรม บุรณการศิลปะ และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมและศิลปะผสมสัมพันธ์กัน “ศิลปะและวัฒนธรรม” คิดแบบชาวตะวันตก ศิลปะที่เป็นรูปธรรมเป็นวัตถุ “วัฒนธรรมและศิลปะ” วัฒนธรรมนำ วัฒนธรรมเป็นร่มใหญ่ ศิลปะเป็นส่วนหนึ่งและอยู่ใต้ร่มเงาของวัฒนธรรม การนำคำเหล่านี้ไปใช้ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อส่วนตัว (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2558)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้รวบรวมจัดศิลปวัฒนธรรมเป็น 5 ประเภท คือ 1) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และศาสนา 2) ภาษาและวัฒนธรรม 3) ศิลปกรรมและโบราณคดี 4) การละเล่น ดนตรีและนาฏศิลป์ 5) ชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ (วิระพันธุ์ จันทร์หอม, 2553)

กล่าวได้ว่า ศิลปะและวัฒนธรรม คือ ความเจริญงอกงาม สิ่งที่ดีงาม มีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติมาเป็นเวลานาน ในลักษณะที่ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นแบบอย่างวิถีชีวิตในสังคมหรือเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันของสังคม สามารถมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง สร้างสรรค์ให้เจริญงอกงามโดยสืบทอดจากมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต หรืออาจจะรับเอาสิ่งที่เผยแพร่จากสังคมอื่น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมตามยุคสมัยได้

ความหมายของการบูรณาการ

การบูรณาการมีนักวิชาการทางการศึกษา หลายคนได้ให้ความหมายในลักษณะคล้ายกันดังต่อไปนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543) ได้ให้ความหมายของคำว่าบูรณาการว่า การนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ คือ หลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละรายวิชาหมดไป เช่นเดียวกัน การเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีการบูรณาการเราเรียกว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) กล่าวถึง ความหมายของการบูรณาการว่า หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งเข้ารวมกับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้สิ่งเดิมเพิ่มพูน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมทั้งการเชื่อมโยง สิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์ขึ้น

คณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการว่า การประสานกลมกลืนกันของแผนกระบวนการ การสารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน การบูรณาการที่มีประสิทธิผลเป็นมากกว่า ความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการ ผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์

ชนาธิป พรกุล (2561) ให้ความหมายของการบูรณาการ ว่ากระบวนการผสมผสานเชื่อมโยงความรู้ตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องเป็นระบบ

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล (2562) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การผสมผสานองค์ความรู้ตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไปเข้าด้วยกันอย่างลงตัวและเป็นระบบ ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ Concept ในลักษณะที่เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ ตอบสนองตามธรรมชาติ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุปว่า การบูรณาการ การนำศาสตร์หรือความรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน อาจเป็นการประสานงานของแผนกระบวนการ การสารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน หากเป็นด้านการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการเน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาที่ครูกำหนด

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การบูรณาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งโดยทั่วไป จะมี 4 รูปแบบ ตามที่พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต (ยาวิชัย) พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และวรฤต เกื้อนช้าง (2564) อ้างในกระทรวงศึกษาธิการ (2543) มีดังนี้

1. การเรียนการสอนแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนแบบสอดแทรกซึ่งวางแผนการสอนโดยครูผู้สอนคนเดียวในรูปแบบนี้ผู้สอนคนเดียวในวิชาหนึ่งจะสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่นๆเข้าไปในการเรียนการสอนได้อย่างอิสระตามที่ผู้สอนวางแผน

2. การเรียนการสอนแบบคณะ (Parallel Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนวิชาต่างกันต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกันสำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัตินั้นอาจแตกต่างกันไปในแต่ละวิชาแต่ทั้งหมดนี้จะต้องมีหัวข้อเรื่องความคิดรวบยอดและปัญหาร่วมกัน

3. การเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary) เป็นการสอนที่ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากันต่างคนต่างสอนแต่ต้องวางแผนร่วมกันสำหรับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือการทำงานนั้นจะต้องทำร่วมกันซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันซึ่งผู้สอนต้องวางแผนร่วมกันในการมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทำโครงการด้วยกัน

4. การเรียนการสอนแบบข้ามวิชา (Trans - Disciplinary Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนแต่ละวิชาต้องมาร่วมกันวางแผนเป็นคณะหรือเป็นทีมเพื่อปรึกษาหารือในการกำหนดหัวข้อเรื่องความคิดรวบยอดปัญหาต่างร่วมกันแล้วร่วมกันดำเนินการสอนนักศึกษากลุ่มเดียวกัน

การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

การปฏิบัติตามภารกิจหลักสถาบันอุดมศึกษาที่จะต้องดำเนินการภารกิจด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทางผู้เขียนจึงนำเสนอ การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียน การสอนนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาสังคมเมือง วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม กับการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการ ด้านศิลปะและวัฒนธรรมกับพันธกิจอื่น เช่น กิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย โดยขั้นตอนการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยมีขั้นตอนที่สำคัญ ใน 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นวางแผน มี 3 ขั้นตอน คือ 1.1) การจัดทำแผนงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระดับคณะ 1.2) การจัดทำ แผนงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระดับหลักสูตร โดยจะมีการระบุกิจกรรมบูรณาการ ไว้ใน มคอ.3 รายวิชา 1.3) การออกแบบรูปแบบกิจกรรม 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ มี 3 ขั้นตอน คือ 2.1) การเตรียมการ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน 2.1.1) ออกแบบกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ในชั้นเรียน ตาม มคอ.3 2.1.2) หาสถานที่แหล่งจัดกิจกรรม 2.1.3) เตรียมแผนกิจกรรม/ แผนการสอน จัดทำสื่อ อุปกรณ์ 2.1.4) ทดลองจัดกิจกรรมภายในชั้นเรียน 2.1.5) ปรับแก้ไขกิจกรรม 2.2) การลงมือปฏิบัติในแหล่งจัดกิจกรรม 2.3) การสรุปผลและการสะท้อนความคิดจากการทำ กิจกรรมโดยนักศึกษา 3. ขั้นตรวจสอบ มี 2 ขั้นตอน คือ 3.1) การตรวจสอบให้คำแนะนำก่อนลงมือ ปฏิบัติ 3.2) การตรวจสอบในระหว่างลงมือปฏิบัติ 4) ขั้นสรุปผล การจัดทำ มคอ.5 ดำเนินงานตาม แผน 4.1) การสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม 4.2) การสรุปผลการดำเนินงานตามแผนงาน

1. ขั้นวางแผน เป็นขั้นตอนแรกที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการวางแผนงานให้ครอบคลุมและ มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เป้าประสงค์ตามแผนงาน โดยมีทั้งหมด 3 ขั้นตอน 1.1) การจัดทำแผนงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระดับวิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง เทียบเท่าคณะ ผู้บริหารที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยตรงแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ดำเนินงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม ตัวอย่าง เช่น ผู้บริหารวิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมืองเทียบเท่าคณบดี แต่งตั้งให้ หัวหน้าฝ่ายบริการชุมชนและสังคม เป็นประธานผู้รับผิดชอบงาน กิจกรรมนักศึกษาและทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม อาจารย์ประจำภาควิชา อาจารย์ผู้สอนรายวิชา เป็นกรรมการ เจ้าหน้าที่ เป็นเลขานุการ คณะกรรมการนักศึกษา เป็นผู้ช่วยเลขานุการ 1.2) การจัดทำแผนงานด้านการทำนุ บำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในระดับหลักสูตร ผู้บริหารที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยตรงแต่งตั้ง คณะกรรมการผู้ดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารวิทยาลัย พัฒนาชุมชนเมือง แต่งตั้งให้หัวหน้างานหัวหน้าฝ่ายบริการชุมชนและสังคม เป็นประธานผู้รับผิดชอบงาน อาจารย์ประจำภาควิชา อาจารย์ประจำวิชา เป็นคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ เป็นเลขานุการ นักศึกษา เป็นผู้ช่วยเลขานุการ 1.3) การออกแบบรูปแบบกิจกรรม ทางคณะผู้ทำงานทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม ในระดับคณะและระดับหลักสูตรร่วมกันออกแบบตามแผนงาน โดยกิจกรรมมี 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมการบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนและกิจกรรมทำนุบำรุง

ศิลปะและวัฒนธรรม 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของทางสถานศึกษาจัดขึ้น

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนวางแผน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 2.1) ขั้นการเตรียมการ 2.2) การลงมือปฏิบัติในแหล่งจัดกิจกรรม 2.3) การสรุปผลและการสะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมโดยนักศึกษา โดยกิจกรรมตามแผนจะมี 2 รูปแบบ ซึ่งในแต่ละรูปจะมีความแตกต่างกันในขั้นเตรียมการ ดังนี้

กิจกรรมในรูปแบบที่ 1 เป็นการจัดกิจกรรมการบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนและกิจกรรมทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยระบุกิจกรรมบูรณาการไว้ใน มคอ.3 ของแต่ละรายวิชา โดยหัวข้อของศิลปะและวัฒนธรรมนั้นต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่พบในเรื่องที่เรียน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 2.1. การเตรียมการ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน 1) ออกแบบกิจกรรมด้านทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมในชั้นเรียน ตามที่ระบุไว้ใน มคอ.3 2) หาสถานที่แหล่งจัดกิจกรรม 3) เตรียมแผนกิจกรรม/แผนการสอน จัดทำสื่อ อุปกรณ์ 4) ทดลองจัดกิจกรรมภายในชั้นเรียน 2.15 ปรับแก้ไขกิจกรรม 2.2 การลงมือปฏิบัติในแหล่งจัดกิจกรรม 2.3 การสรุปผล และการสะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมโดยนักศึกษา จัดทำ มคอ.5

หากเป็นรูปแบบที่ 2 ที่เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของทางสถานศึกษาจัดขึ้น โดยหัวข้อของศิลปะและวัฒนธรรมนั้นมีความสอดคล้องแผนงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในช่วงระยะเวลานั้น คือ 2.1 การเตรียมการ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน 1) ค้นหากิจกรรมผ่านทางแอปพลิเคชัน Line ระดับหลักสูตร เกี่ยวกับกิจกรรมด้านทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น 2) สมัครเข้าร่วมกิจกรรม 3) ตรวจสอบผลการสมัครเข้าร่วมกิจกรรม 2.2 การลงมือปฏิบัติในแหล่งจัดกิจกรรม 2.3 การสรุปผลและการสะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมโดยนักศึกษา

3. ขั้นตรวจสอบ มี 2 ขั้นตอน คือ 3.1) การตรวจสอบให้คำแนะนำก่อนลงมือปฏิบัติ 3.2) การตรวจสอบในระหว่างลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนตรวจสอบเป็นขั้นตอนทางผู้รับผิดชอบหลักเข้ามาตรวจสอบในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินการ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุง แก้ไข หากเกิดข้อผิดพลาด หรือช่วยเพิ่มเติมสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ในดีขึ้น โดยจะมีการตรวจสอบ ดังนี้ 3.1) การตรวจสอบให้คำแนะนำก่อนลงมือปฏิบัติ ผู้รับผิดชอบหลัก เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าฝ่ายบริการชุมชนและสังคม จัดประชุมคณะกรรมการฝ่ายกิจการนักศึกษาและทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และโดยผู้รับผิดชอบหลักจะให้คำแนะนำ ในช่วงเตรียมการ เพื่อปรับปรุง แก้ไข หากเกิดข้อผิดพลาด 3.2) การตรวจสอบให้คำแนะนำในระหว่างลงมือปฏิบัติ ผู้รับผิดชอบหลัก เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าฝ่ายบริการชุมชนและสังคม เข้าร่วมในแหล่งจัดกิจกรรม เพื่อตรวจสอบคณะกรรมการฝ่ายกิจการนักศึกษาและทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และโดยผู้รับผิดชอบหลักจะให้คำแนะนำ เพื่อปรับปรุง แก้ไข หากเกิดข้อผิดพลาดระหว่างการจัดกิจกรรม หากแก้ไขไม่ทันในครั้งนั้นให้ทางผู้รับผิดชอบงานเก็บไปเป็นข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในการจัดกิจกรรมในครั้งถัดไป

4. ขั้นสรุปผลการดำเนินงานตามแผน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) การสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม 4.2) การสรุปผลการดำเนินงานตามแผนงาน เป็นขั้นตอนสุดท้าย หลังจากที่ได้ดำเนินงานตามแผนงาน โดยการสรุปผลจะทําเป็น 2 ขั้นตอน คือ 4.1) การสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม เมื่อผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้จัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ให้มีการสรุปผลการดำเนินงาน

เพื่อดูว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมหรือไม่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถประเมินได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับกิจกรรม รูปแบบที่ 1 ให้สรุปผลไว้ใน มคอ.5 ให้มีความสอดคล้องกับ มคอ.3 ที่จัดทำไว้ และ 4.2) การสรุปผลการดำเนินงานตามแผน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งเพื่อใช้ในการปรับปรุงแผนงานในปีการศึกษาถัดไป นำผลของการสรุปกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว มาดูในภาพรวมของภาควิชาและหลักสูตรว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือไม่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถประเมินได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตัวอย่างเช่น มีการตั้งวัตถุประสงค์ของแผนว่า มีการส่งเสริมให้นักศึกษา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาสังคมเมือง วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เปิดสอน ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ คือ การดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ/หรือ ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย ค่าเป้าหมาย คือ มีการบูรณาการกิจกรรม ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมอย่างน้อย 1 รายวิชา ทำโดยการประเมินผลความพึงพอใจจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการเขียนสรุปสะท้อนคิดจากการทำกิจกรรมของนักศึกษาในชั้นเรียน

**การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน
นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย**

1. ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน
2. ส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมให้มีการบูรณาการด้านศิลปะและวัฒนธรรมกับพันธกิจอื่น เช่น กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย

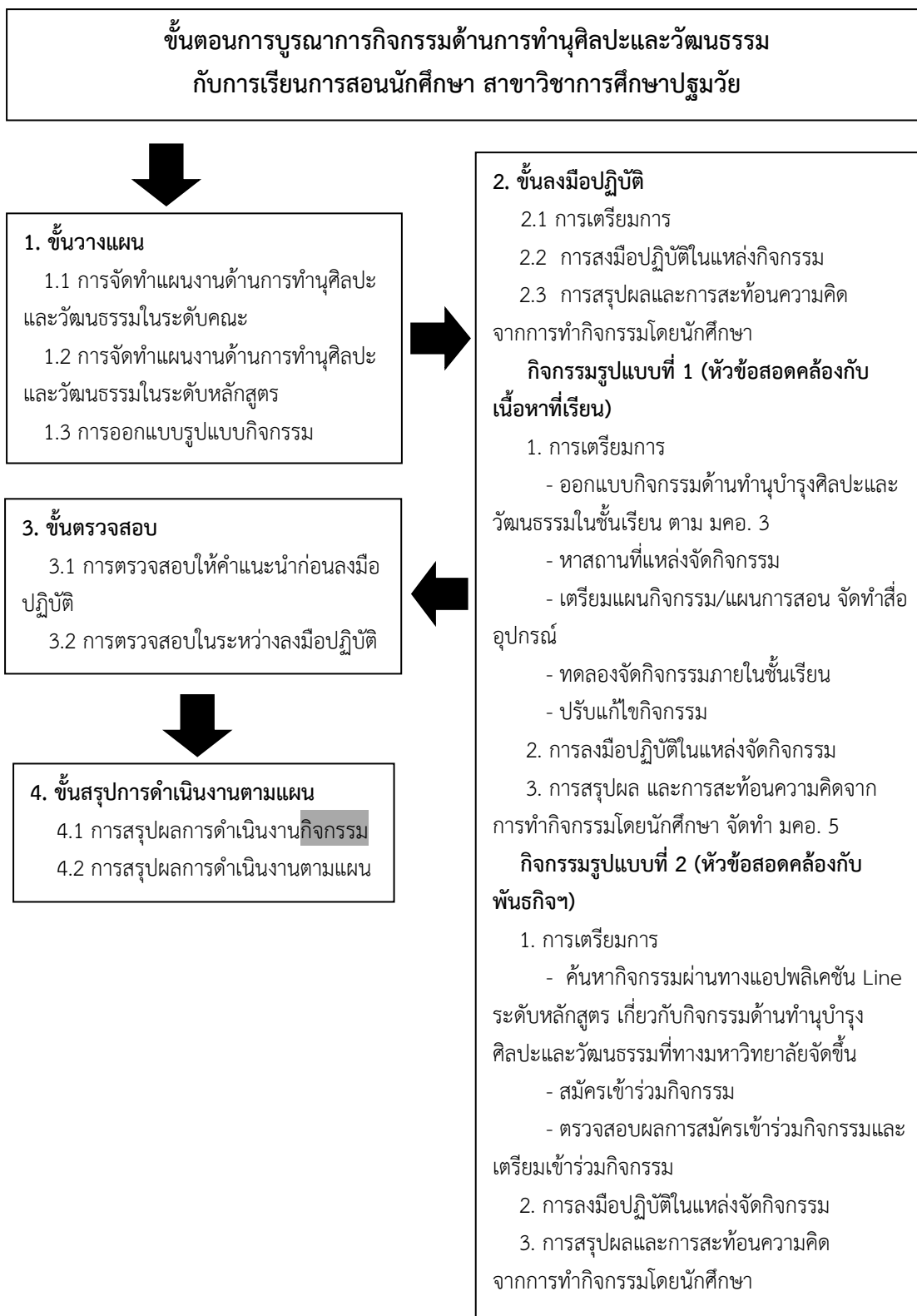

**ขั้นตอนในการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำศิลปะและวัฒนธรรม
กับการเรียนการสอนนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย**

1. ชั่งวางแผน
2. ชั่งลงมือปฏิบัติ
3. ชั่งตรวจสอบ
4. ชั่งสรุปการดำเนินงานตามแผน

ภาพที่ 1 การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ที่มา: วิมลรัตน์ ศาสตร์สุภาพ (2567)

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน
นักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ที่มา: วิมลรัตน์ ศาสตร์สุภาพ (2567)

ตัวอย่าง การบูรณาการกิจกรรมด้านการทำศิลปะและวัฒนธรรม
กับการเรียนการสอนนักศึกษา สาขาวิชาการศึกษาศรีวิชัย (กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง)

ภาพที่ 3 กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ตอน นิทานสร้างสรรค์วันลอยกระทง
ที่มา: วิมลรัตน์ ศาสตรัฐภาพ (2567)

กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ตอน นิทานสร้างสรรค์วันลอยกระทง จัดขึ้นโดยนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 และเรียนรายวิชา 4021101 กิจกรรมนิทาน เพื่อพัฒนาเด็ก และ 4020403 โภชนาการกับการเจริญเติบโตของเด็ก ซึ่งมีอาจารย์ผู้สอน จำนวน 2 ท่าน เป็นลักษณะการบูรณาการแบบข้ามวิชา นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสาน ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้คิด ออกแบบกิจกรรมบูรณาการ การเล่านิทานให้กับเด็กปฐมวัย แต่งนิทานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทง ทดลองฝึกซ้อมเล่า นิทานภายในชั้นเรียน ก่อนจะลงมือปฏิบัติเล่านิทานจริง และสื่อนิทาน ฉากนิทาน มอบให้แต่ ศูนย์พัฒนาเด็กพัฒนาเด็กปฐมวัยนวมินทรราชธิราช วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัย นวมินทรราชธิราช ตามระยะเวลาระบุไว้ใน มคอ.3 ทั้งสองรายวิชา ก่อนที่จะถึงวันลอยกระทงประมาณ 1 สัปดาห์ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีสุนทรียภาพทางภาษาจากการฟังนิทาน การขับร้อง รู้จักชื่อขนมไทย ที่มักจะพบในประเพณีลอยกระทง เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ ขับร้องและเคลื่อนไหวผ่านบทเพลง ที่ขับขานในประเพณีลอยกระทง ตลอดจนเห็นคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมของไทย

ภาพที่ 5 กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ศูนย์การเรียนรู้ ฐาน ลอยกระทง
ที่มา: ฝ่ายวาริ ประภาสวัต (2567)

ภาพที่ 6 กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ศูนย์การเรียนรู้ ฐาน มาทำกระทงกันเถอะ
ที่มา: ฝ่ายวาริ ประภาสวัด (2567)

ภาพที่ 7 กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ศูนย์การเรียนรู้ ฐาน แพนเค้กมหัศจรรย์
ที่มา: ฝ่ายวาริ ประภาสวัด (2567)

กิจกรรมหนูน้อยลอยกระทง ศูนย์การเรียนรู้ ฐานกิจกรรมวันลอยกระทง จัดขึ้นโดยนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 และเรียนรายวิชา 4020201 การสื่อสารกับเด็ก และพ่อแม่ สหสาขา วิชาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีอาจารย์ผู้สอน 1 ท่าน เป็นลักษณะการบูรณาการ แบบสอดแทรก นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสานทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ออกแบบศูนย์การเรียนรู้ โดยการจัดฐานกิจกรรมเพื่อให้เด็ก และ ผู้ปกครองในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่สืบสานวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทง ตามระยะเวลา ระบุไว้ใน มคอ.3 ของรายวิชา ซึ่งการจัดกิจกรรมจะจัดขึ้นในวันลอยกระทง โดยนักศึกษามีส่วนร่วม ในการออกแบบฐานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีลอยกระทง ในลักษณะการจัดศูนย์การเรียนรู้ ในชั้นเรียนปฐมวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยและเด็กในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกับ ผู้ปกครองในวันลอยกระทง ตลอดจนเห็นคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมของไทย

จากตัวอย่างการจัดกิจกรรมที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ทางผู้รับผิดชอบหลักได้ปฏิบัติงานตามที่แผนงานที่วางไว้ นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการลงมือปฏิบัติจากการจัดกิจกรรม ทั้งการคิด วางแผน การแก้ไขปัญหา รวมถึงมีโอกาสดำเนินการได้กับปฐมวัย และเด็กในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สืบสานประเพณี อันติงามของไทยให้คงอยู่ต่อไปอีกด้วย

บทสรุป

ภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คือ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สถานศึกษาควรมีนโยบายและการดำเนินงานในระดับสถาบัน เพื่อสนับสนุนในการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน นักศึกษาในสาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย ภาควิชาสังคมเมือง วิทยาลัยพัฒนาชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช มีดังนี้ 1) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมบทบาทของนักศึกษา หรือการมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ สืบสานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการด้านศิลปะและวัฒนธรรมกับพันธกิจอื่น เช่น กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ไม่เพียงแต่นักศึกษาจะเห็นคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมแล้วยังได้มีโอกาสบริการวิชาการในแหล่งชุมชนบริเวณใกล้เคียงได้เรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของไทยอีกด้วย หากสถาบันทางการศึกษา คณะ หลักสูตร คณะอาจารย์ผู้สนใจ ในเรื่องการบูรณาการกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนนักศึกษา ไปประยุกต์ใช้ควรมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ในการพัฒนานักศึกษา โดยวางแผนให้สอดคล้องกับภารกิจการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ในบริบทของแต่ละสถาบัน จะทำให้กิจกรรมบรรลุตามแผนงานบรรลุเป้าหมายและนักศึกษาได้รับประโยชน์ทางการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). **การคิดเชิงบูรณาการ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ซีเอสเอ็มเอ็ด.

กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์. (ม.ป.ป.). **ความหมายของวัฒนธรรม**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

www.finearts.go.th. (2567, 20 กุมภาพันธ์).

คณะกรรมการการอุดมศึกษา (2557). **ความหมายของการบูรณาการ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

<https://qm.kku.ac.th/downloads/hbMUA57ed3.pdf>. (2567, 12 มีนาคม).

คณะกรรมการแผนพัฒนามหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. (2565). **แผนพัฒนามหาวิทยาลัย**

นวมินทราธิราช 5 ปี (พ.ศ. 2565 - 2570). กรุงเทพฯ: ธนอรุณการพิมพ์.

ชนาธิป พรกุล. (2561). **กระบวนการสร้างความรู้ของครู กรณีการสอนบูรณาการ**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (ม.ป.ป.). **ความหมายของศิลปะและวัฒนธรรม**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก www.onesqa.or.th. (2567, 16 กุมภาพันธ์).
- พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต(ยาวิชัย) พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ และวรกฤต เกื่อนช้าง. (2564). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน. **วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi**. 6(12): 329 - 341.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒพล. (2562). **การบูรณาการเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2558). กรณีศึกษา: ศึกษาและสร้างสรรค์ทัศนศิลป์. **วารสารราชบัณฑิตยสภา**. 40(2): 109-121. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก www.orst.go.th (2567, 12 มีนาคม).
- วีระพันธุ์ จันทร์หอม. (2553). การพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม. **วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. 2(1): 111-136. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fineartsJournal/article/view/77688/62307>. (2567, 12 มีนาคม).
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2543). **เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ: ที. พี. พรินท์.
- อุบลทิพย์ ไชยแสง นิวัติ ไชยแสง และอุไรวรรณ ศิริธรรมพันธุ์. (2564). ประสิทธิผลการบูรณาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ทางวัฒนธรรมของนักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข ชุมชนวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา. **วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**. 12(1): 180 - 198.